

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ЕКОНОМСКОГ ФАКУЛТЕТА У НИШУ

Одлуком Наставно-научног већа Економског факултета у Нишу бр. 04-1888 од 26.06.2014. године одређене смо за чланове Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата мр Мирослава Мирковића под називом **„Одрживи развој пољопривреде и туризма, са посебним освртом на могућности Парка природе „Голија“**.

На основу анализе достављене докторске дисертације подносимо следећи

ИЗВЕШТАЈ

Основни подаци о кандидату

Мирослав Мирковић рођен је 22.06.1973. године у Новом Пазару. Основну и средњу Економску школу завршио је у Новом Пазару, са одличним успехом. На Економском факултету Универзитета у Крагујевцу, на смеру Општа економија, дипломирао је априла 1997. године са оценом 10(просечна оцена у току студија 8,06).

Последипломске студије на Економском факултету у Крагујевцу (магистарски курс Теорија и политика привредног развоја) уписао је школске 1997/98. године. Испите предвиђене наставним планом, положио је са просечном оценом 8,62. По дипломирању, октобра 1997. године, запослио се у Ресору Државне безбедности у Новом Пазару, на месту оперативног радника. У мају 2008. године именован је за начелника одељења Безбедносно информативне агенције у Новом Пазару.

Магистарску тезу под називом *„Приватизација као предуслов структурних промена и раста привреде Србије“*, одбранио је 19.03.2005. године, на Економском факултету у Крагујевцу. Основне области научног истраживања на које је усмерен су одрживи развој, интегрални рурални развој, рурални туризам, приватизација. Учествовао је на више научних скупова и успешно презентовао радове који су објављени у зборницима и часописима. Говори енглески језик. У раду на компјутеру користи *Microsoft Word, Microsoft Excel, Microsoft Power Point* и *Internet*.

Анализа докторске дисертације

Докторска дисертација кандидата мр Мирослава Мирковића под називом **„Одрживи развој пољопривреде и туризма на подручју парка природе Голија“** изложена је на 278 страна. Дисертација садржи 39 табела, 18 графика, 13 мапа и 15 шема. Литература (стр. 279-290) обухвата 250 извора (59 књига, 56 чланака као и 92 декларације, резолуције, пројекти, статистички извештаји, закони и 41 интернет извор).

Поред увода (стр. 1-7) и закључка (стр. 269-278) ова дисертација је структурирана у три дела, односно осам поглавља.

У **уводу** су истакнути значај и актуелност истраживања, циљ истраживања, наведене су хипотезе које ће бити тестиране, као и методе истраживања. Такође је представљено образложење структуре дисертације.

Полазећи од места и значаја одрживог развоја пољопривреде и туризма, а у склопу интегралног руралног развоја и чињенице да је реч о веома комплексној и специфичној стратегији, политици и моделу друштвеног развоја руралних подручја, предмет научног истраживања докторске дисертације је процес формулисања, вредновања и примене стратегије, политике и модела интегралног развоја одрживе пољопривреде и туризма, са посебним освртом на подручје Парка природе „Голија“. Дисертација се бави питањима значаја, промовисања и развоја одрживе пољопривреде и туризма, као и мониторинга и евакуације програма подршке развојних могућности подручја Парка природе „Голија“.

Сходно опредељеном предмету научног истраживања, циљ истраживања је био да се на основу квалитативне и квантитативне анализе процени концепт одрживог развоја пољопривреде и туризма, са становишта обезбеђења ефикасног функционисања руралне економије и доприноса укупном развоју. Такође, циљ је да се укаже на искуства и ефекте примењених мера одрживог развоја у Европској унији и Републици Србији, посебно на подручју Парка природе „Голија“.

Концепт одрживог развоја пољопривреде и туризма базира се, пре свега на диверзификацији руралне економије, очувању руралних вредности уз заштиту животне средине и руралних предела, обнови социјалних, културних и институционално – управљачких функција руралних заједница. Реч је о веома комплексној, разноврсној и по правилу, дугорочној стратегији, политици и моделу друштвеног развоја пољопривреде и туризма, који обједињује пре свега друштвену, економску, социјалну, еколошку, демографску и просторну компоненту развоја одређеног простора. Као изразито динамична и отворена стратегија одрживог развоја пољопривреде и туризма и на њој засновани политика и модели се још увек дограђују. На заштићеним природним подручјима примена концепта одрживог развоја има изузетно важност за нашу земљу, посебно у периоду транзиције и процеса прикључења ЕУ.

У **првом делу** дисертације (стр. 8-65) под називом „**Одрживи развој и заштићена природна добра**“ акценат је на разматрању концепта одрживог развоја, као и на основним принципима и најзначајнијим приступима одрживом развоју, а посебно с аспекта управљања заштићеним природним добрима. У поглављу „Значај одрживог развоја“ (стр. 8-47) најпре су изложене дефиниције одрживог развоја. Светска комисија УН за Развој и животну средину дефинисала је 1987. године одрживи развој као „развој који иде у сусрет потребама садашњих генерација, без довођења у питање могућности будућих генерација да задовоље своје потребе“. При томе одрживи развој се базира на три кључна принципа, односно стуба, а то су: економски развој, социјални развој и одговоран однос према животnoj средини. Истакнута је неопходна међузависност свих компоненти у

остваривању концепта одрживог развоја. Изложени су такође, по мишљењу кандидата, најзначајнији теоријски приступи одрживом развоју. Наглашена је посвећеност Европске уније промоцији одрживог развоја на глобалном нивоу. Потенцирано је да је редефинисање стратегија и акција вршено незаобилазно у складу с основним принципима одрживог развоја. Истакнуто је да је било је потребно неколико година после Самита у Јоханесбургу да и Србија усвоји Стратегију одрживог развоја. Анализа је у овом делу употпуњена сагледавањем приоритета у оквиру Националне стратегије одрживог развоја Републике Србије.

Агенда 21 – декларација о намерама и обавезивање на одрживи развој у 21. веку, усвојена је на Самиту у Рио де Женеиру. Концепт одрживог развоја је проглашен кључем политике развоја како Европске уније, тако и Уједињених нација. Агенду 21 ратификовало је преко 190 влада, чиме су се оне обавезале да формулишу и операционализују националне програме одрживог развоја. Ти програми одрживог развоја су утемељени на стратешким упутствима, захтевима и препорукама Агенде 21, а две трећине ових упутстава и препорука се односе на активирање локалних заједница.

Поглавље „Заштићена природна добра“ (стр. 48-65) односи се на економско вредновање заштићених природних добара, управљање заштићеним добрима, као и интеракцију заштићених природних подручја и интересних група. Заштита природног капитала и минимизирање његове потрошње је у сагласности са принципима одрживости и императив је концепта одрживог развоја. Избор такве стратегије развоја захтева димензионирање локалних утицаја и мера заштите, њихово усклађивање са глобалним утицајима, мерама и политиком интегралног управљања и заштите ресурса. У Републици Србији је по узору на развијене европске земље институционализован систем мера за заштиту природних добара, који се заснива на комплексу нормативних мера, прописаних стандарда, накнада, такси, техничких услова, дозвољених нивоа и правила.

У овом делу дисертације изложена је и категоризација природних добара и структура заштићених природних добара у Србији. Економска вредност заштићених природних подручја има фундаментални значај за одрживи развој, јер уз игнорисање еколошких консеквенци економских активности на овим подручјима, њихов развој би био неодржив.

Класификација економских вредности заштићених природних подручја обухвата употребну вредност базирану на развоју, употребну вредност базирану на конзервацији и вредност заштите. Развојни процес заштићених подручја интерес је не само локалне заједнице него и интересних група ван заштићених подручја. Наглашено је да за спровођење заштите и развоја природних подручја велики значај имају просторни и урбанистички планови.

У другом делу дисертације (стр. 66-156), под називом „**Интегрални развој руралних подручја**“, прво поглавље носи назив „Кључне детерминанте и политика одрживог руралног развоја“ (стр. 66-109). Најпре су истакнуте кључне детерминанте политике руралног развоја у Европској унији, са нагласком на LEADER приступ аграрном

и руралном развоју. Агендом 2000 је у Заједничку аграрну политику уведен термин мултифункционалности, што се односи и на рурални развој.

Основна намера LEADER програма је да стимулише иновативне иницијативе руралног развоја на локалном нивоу. Овај програм се реализује средствима Европске уније, националних влада и приватног сектора. Прва LEADER иницијатива је покренута 1991. године у виду експерименталног пројекта чији је циљ био оживљавање руралних подручја. Представљени су различити приступи у решавању развојних проблема руралних подручја. Квалитет живота локалног становништва је представљао значајан сегмент Политике руралног развоја Европске уније за период 2007-2013 година. Подручјима са лошијим условима за пољопривредну производњу у пракси развијених земаља и Србији и могућностима развоја туризма на овим подручјима у функцији смањења сиромаштва, је такође посвећена значајна пажња. Заштита окружења би требало да чини интегрални део процеса развоја пољопривреде и туризма и требало би га развијати уз учешће заинтересованог становништва, уз планске одлуке које су донете на локалном нивоу. Седма хипотеза у истраживању потврђена је кроз истицање неопходности LEADER приступа развоју ПП „Голија“.

У дисертацији се истиче и важност диверзификације активности и утицаја руралне непољопривредне економије на смањење сиромаштва у руралним заједницама. При томе су утврђена два правца диверсификације непољопривредних активности: 1) „*demand pull*“ (привучен потребом) представља ситуацију у којој запослени у пољопривреди долазе до уноснијих запослења у руралном непољопривредном сектору, а 2) „*distress push*“ (притиснут немаштином) представља алокацију радне снаге на основу опредељења за делатности мање профитабилне од пољопривреде. С економског становишта оба процеса имају потенцијал за смањење нивоа сиромаштва руралних домаћинстава, кроз ефикасно и оптимално коришћење природних ресурса. Приказани су и фактори диверзификације руралне економије. Као основни резултат диверзификације руралне економије у ЕУ је истакнут пораст броја запослених у непољопривредном сектору.

Негативне еколошке и социјалне импликације конвенционалне пољопривреде требало би да отклони систем одрживе пољопривреде. Као део система одрживе пољопривреде органска пољопривреда пружа изузетну комбинацију економских, социјалних и еколошких ефеката. Поред економске, у раду су разматране и друге компоненте одрживог развоја. Један одељак у другом делу рада је посвећен одрживости еколошких перформанси у пољопривреди и управљању природним ресурсима и заштити животне средине.

Истраживана је и проблематика финансирања пројеката руралног развоја из фондова Европске уније. Претприступни фондови SAPARD и CARDS су замењени новим механизмом IPA, што је посебно битно за нашу земљу. Нови инструмент предприступне помоћи, IPA (Instrument for Pre-accession Assistance), садржи 5 компоненти: (1) помоћ у процесу транзиције и изградње институција; (2) помоћ за регионалну и прекограничну сарадњу; (3) регионални развој; (4) развој људских ресурса и (5) рурални развој (IPARD).

Друго поглавље овог дела дисертације носи назив „Стратегија одрживог развоја пољопривреде“ (стр. 110-128). Разматрана је улога и значај руралне привреде у глобалној економији, уз стављање нагласка на SARD (*Sustainable agriculture and rural development*) концепт. Промоција одрживе пољопривреде и руралног развоја (SARD) тема је Поглавља 14, Агенде 21. Главни циљ овог концепта је повећање производње хране на одрживи начин и повећање доступности и безбедности хране, што подразумева иницијативе едукације, обезбеђење економских подршки и развој одговарајућих и нових технологија, уз обезбеђење стабилних набавки нутриционо адекватне хране рањивим групама и производњу за тржишта. Такође, битан је циљ повећање запошљавања и прихода ради уклањања сиромаштва.

SARD иницијатива је дала значајне резултате у погледу повезивања интересних група на свим нивоима, што укључује и водеће актере цивилног друштва, владине и невладине организације и друге актере. Пројекат SARD-M у свом фокусу има одрживи развој пољопривреде у руралним областима планинских регија.

Број корисника подстицајних средстава за развој руралног туризма у Србији је у порасту, при чему је највећи део средстава усмерен ка обнови традиционалних сеоских домаћинстава, у функцији овог сегмента туризма. За одрживи развој туризма кључни значај има утврђивање носећих капацитета (еколошких, физичких и социо-културних) туристичких дестинација, што је једна од основних техника у процесу управљања дестинацијама.

Потенциран је значај локалних акционих планова за одрживост, приказани су елементи планирања локалног одрживог развоја и наглашено да је локални акциони план израз консензуса стејкхолдера. Европска унија је најактивнија у спровођењу Локалне агенде 21, по броју националних кампања и укључених градова. Поред принципа одрживог развоја на основу Рио декларације, сагледани су и циљеви Миленијумске декларације. Ако је интегрални приступ одрживом развоју конзистентно имплементиран и прилагођен специфичностима конкретног руралног подручја тако да омогући интегрисање свих релевантних секторских политика са политиком руралног развоја, онда интеграција и снажна партиципација локалног становништва у свим фазама креирања стратегије одрживог развоја обезбеђују ефикасно функционисање руралне економије. Кроз изложени инострано искуство у том погледу, потврђена је трећа истраживачка хипотеза.

Наведени су циљеви пројеката који се реализују кроз Мрежу за рурални развој у Србији. Приказано је усмеравање средстава предприсупне помоћи Европске уније земљама кандидатима за чланство. Програмом прекограничне сарадње Србија-Црна Гора обухваћена је и планина Голија.

Последње поглавље другог дела дисертације, под називом „Концепт одрживог туризма“, отпочиње сагледавањем појма и значаја руралног туризма. У оквиру руралне економије у Србији постоје повољни услови за развој руралног туризма, који може бити и покретач одрживог развоја руралних регија. Међу 12 кластера руралног туризма у Србији налази се и планина Голија.

Ревитализацији и одрживом развоју руралних подручја такође може допринети интеракција руралног туризма и пољопривреде. Са просторног аспекта, пољопривреда и туризам су изразито комплементарне делатности, а међусобна повезаност пољопривреде и туризма је сагледана кроз њихове директне и индиректне утицаје и користи, као и кроз диверзификацију активности на националном, регионалном и локалном нивоу. Интеракција руралног туризма и пољопривреде заузима значајно место у истраживању, са нагласком на развоју руралног туризма, а посебно екотуризма као развојне шансе заштићених природних подручја. Еколошки одговорна путовања која подржавају очување аутентичних материјалних и друштвених вредности и имају активан утицај на локално становништво су у тесној вези са активностима у области пољопривреде.

Ако постоји чврста корелациона веза између одрживог развоја пољопривреде и туризма на просторном, социјалном и еколошком плану онда би темеље одрживе будућности требало приоритетно поставити уз адекватну подршку овом концепту од стране управљачког врха, што је изазов и за подручје ПП „Голија“ и потврда шесте хипотезе.

Чак 77% руралних простора брдско – планинског типа у Србији, који су делом заштићена природна добра, је погодно за развијање и производњу органске хране. Међутим, за разлику од европских трендова где се чак 45% производа руралних простора директно реализује на туристичком тржишту, у Србији је то само 6%. Приказан је и институционални оквир имплементације концепта одрживог развоја туризма, од одговарајућих министарстава до локалних акционих група. Ипак, само неколико градова и општина у Србији је успоставило локалне акционе групе које се баве питањима руралног развоја.

У трећем делу дисертације(стр.157-268), под називом „**Одрживи развој Парка природе Голија**“ предмет истраживања су могућности и ограничења имплементације концепта одрживог развоја пољопривреде и туризма на овом подручју. Овај део почиње најобимнијим поглављем(стр. 157-209), под називом „Могућности и кључне детерминанте одрживог развоја Парка природе „Голија“. Како свака земља има примарну одговорност за сопствени одрживи развој, промовисање одрживог развоја подразумева и доношење и спровођење јасних и делотворних закона који подразумевају одрживи развој. Као природни потенцијали сагледани су специфична клима, квалитетна вода, шуме(водом и шумом најбогатија планина Србије), ресурс енергије ветра, флористички биодиверзитет у коме су опстале реликтне и ретке врсте.

Ако концепција и пракса одрживог развоја пољопривреде и туризма синтетизују све већу диверзификацију руралне економије, очување и обнову културних, социјалних, еколошких и институционално - управљачких функција руралних заједница, онда примена овог концепта подразумева реално утврђивање потенцијала, смерница и инструмената подршке за одрживи развој, који ће бити целовити и ефикасни у препознавању развојних приоритета локалних заједница. Кроз разраду овог става потврђена је прва истраживачка хипотеза.

Паркови природе управо имају за циљ промовисање задовољења потреба данашњих генерација уз поштовање принципа да будуће генерације такође несметано могу користити вредности истих подручја. Парк природе „Голија“ зониран је у три степена заштите. Површина од око 554 ха је под строгим режимом заштите првог степена (може се користити само за научна истраживања). У режиму заштите другог и трећег степена могу бити присутни објекти за рекреацију. У земљишној површини доминирају шуме, пашњаци и ливаде. Што се тиче коришћења пољопривредног земљишта и развоја сточарства мора се обезбедити традиционални приступ, што је од великог значаја за одрживи развој неразвијених подручја. У првих 15 локалитета који имају идеалне услове за производње органске хране у Србији налази се и подручје Голије.

У вези демографског потенцијала истакнуто је да после 1991. год. подручје Голије карактерише процес смањења броја становника и погоршања старосне структуре, као и неадекватан ниво образовања становништва. Саобраћајну инфраструктуру карактерише добра повезаност насеља и центара градова и општина на конкретној територији, али некавалитетна веза насеља и постојећих и потенцијалних туристичких локалитета. За развој туризма важно је да је на подручју „Голије“ регистровано 213 културних добара, међу којима су споменици изузетног значаја. Заштита вода, земљишта, шума, ваздуха и одлагање отпада су такође обухваћени анализом у овом делу дисертације.

Друго поглавље трећег дела дисертације носи назив „Управљање еколошким перформансама“ (стр. 210-244). Констатација је да систем еко-менаџмента на подручју ПП „Голија“ примењује мали број предузећа.

Еколошку компоненту одрживости чини очување физичке и биолошке ресурсне базе екосистема, биодиверзитета и интегритета конкретног подручја. У управљању еколошким перформансама од значаја је примена анализе трошкови – користи (*cost-benefit* анализа). Економском анализом разлике укупних трошкова и користи у виду нето ефеката, идентификује се изводљивост и исплативост улагања у алтернативне еколошке пројекте, при чему се потенцира комплементарност ове анализе са другим управљачким приступима и техникама анализе, између осталих са методом анализе еколошких утицаја.

У овом делу дисертације изложена је *cost-benefit* анализа инвестиционог пројекта за отварање погона за брикетирање биомасе. Сагледан је и агро-еколошки програм Словеније који може послужити при избору агро-еколошких мера у Србији.

ПП „Голија“ је 2001. год. стекао статус међународне заштите, када је проглашен резерват биосфере „Голија-Студеница“. У оквиру активности локалних заједница изложен је пример „Удружења рудњанских домаћина“. Констатовано је да је туристичка дестинација „Голија“ у почетним фазама развоја и да је усмерена ка домаћим туристима.

Последње поглавље докторске дисертације носи назив „Савремени захтеви и стратегија развоја „Голије“ (стр. 245-268). Поред остварења међународних програма одрживог развоја „Голије“, од посебног значаја је и јачање локалних институционалних аранжмана за одрживи развој. Елемент социјалне компоненте одрживог развоја је и ефикасна партиципација у доношењу одлука на локалном нивоу. Решавање постојећих проблема у области заштите природне средине, саобраћајне инфраструктуре, демографске

ревитализације и економске диверзификације обухвата и промовисање приступа међусекторског укључивања у формулисање стратегије и планова одрживог развоја. Просторним планом Републике Србије Парк природе „Голија“ је сагледан као високо вредни планински регион, значајно природно и културно-историјско подручје и туристичка регија са специфичним развојним капацитетима.

У сврху сагледавања могућности будућег развоја, утицаја окружења и специфичних шанси, сачињена је и SWOT анализа одрживог развоја пољопривреде и туризма на територији пет општина, на којима се простире Парк природе „Голија“. Ради сагледавања природних потенцијала, антрополошких и културних вредности за развој пољопривреде и туризма у контексту савремених захтева одрживости, указано је на будуће правце и перспективе одрживог развоја „Голије“. Посебно је потенцирана неопходност активности локалних заједница у овом процесу. Поред наведеног, одређени значај у докторској дисертацији дат је повећању атрактивности посматраног подручја за инвестирање. Уколико се утврде приоритети, обезбеде одговарајући фондови и развије инфраструктурна мрежа за реализацију програма одрживог развоја, онда његова примена омогућава максималну усклађеност бројних функција руралних простора у складу са принципима одрживости и тежњама за подизањем квалитета живота руралних заједница. Кроз тежњу оживљавања инвестиционе активности на подручју ПП „Голија“ потврђена је друга хипотеза.

Одрживи развој пољопривреде и туризма је од есенцијалног значаја у процесу управљања заштићеним природним добрима, што је посебно битно и за подручје Парка природе „Голија“. На основу испољене деградације животне средине у развијеним земљама и компарације са стањем на „Голији“, потврђена пета хипотеза.

У **закључку** су систематизовани резултати истраживања. Између осталог, кандидат наглашава да је одрживи развој један од основних економских, друштвених и еколошких приоритета савременог друштва. Такође наводи да је могуће применити ендегени или ендегено-егзогени модел одрживог развоја. На подручју ПП „Голија“ нису присутни значајни извори загађивања основних елемената животне средине, што представља добру основу одрживости пољопривреде и туризма. Међутим, кандидат је заузео став да је неопходно јачање људског потенцијала на посматраном подручју. Позитивно је оцењена чињеница да постоји већи број развојних шанси него претњи из окружења, што такође указује на значајан потенцијал за одрживи развој пољопривреде и туризма, чији би најзначајнији позитиван ефекат био ревитализација посматраног подручја. Истакнута је и оправданост постављених хипотеза.

ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

Актуелна проблематика која чини предмет дисертације истражена је адекватним методама. Приликом израде дисертације су коришћене уобичајене методе друштвених наука: индукција, дедукција, анализа, синтеза и компарација, уз комбинацију теоријског и емпиријског приступа проблему. Индуктивна метода као поступак логичког закључивања, испољена је кроз процес генерализације чињеница (пре свега статистичких података) ка

потврђивању елемената постављених хипотеза, као крајњем циљу индукције. Дедуктивном методом се пошло од опште теорије, како би дошли до појединачних прогноза о могућим правцима одрживог развоја руралних и заштићених подручја. Аналитички метод је послужио да се у систему, као што су рурална подручја, сагледају битне истоврсне компоненте и посматрају односи између најбитнијих елемената. Синтетичка метода је коришћена у повезивању појединих елемената у интегралну целину која чини нову мисаону грађу.

У складу са прецизираним предметом и циљем научног истраживања, у дисертацији су поред квалитативне коришћена и квантитативна методологија истраживања, ради боље анализе основних хипотеза дисертације. У циљу објективнијег представљања основних примењених стратегија и ефеката њихове примене, коришћене су статистичке методе (временске серије, индекси). Ради бољег сагледавања међусобних веза и односа између најважнијих варијабли коришћене су табеле, шеме и графици.

У складу са предметом и циљевима истраживања, постављеним основним научним хипотезама и методама које су у истраживању примењене, објективно су сагледани сви релевантни чиниоци који детерминишу политику одрживог развоја пољопривреде и туризма, уз посебан осврт на имплементацију концепта одрживог развоја у заштићеним природним подручјима. Кандидат је испољио способност за научни рад и успео да на основу идентификовања проблема прикаже кључне елементе и факторе који су у функцији ревитализације и одрживог развоја Парка природе „Голија“.

Применио је адекватан системски приступ у истраживању и јасним стилем презентовао своје ставове. Консултована је бројна домаћа и страна литература из области интегралног одрживог руралног развоја. Специфични циљеви истраживања се односе на: истицање кључних фактора развоја одрживе пољопривреде и туризма; потенцирање диверзификације економских активности и одрживости руралних подручја и указивање на могућности одрживог развоја подручја Парка природе „Голија“, као и на савремене захтеве и стратегију развоја овог подручја, кроз активности локалне заједнице и реализацију међународних програма.

Допринос дисертације се огледа и у верификацији ефеката насталих на основу примене одређених мера и инструмената политике одрживог развоја, путем мониторинга и евалуације програма и модела подршке одрживом развоју пољопривреде и туризма. При томе је констатовано да су изложена искуства европских земаља употребљива при дефинисању стратешких смерница и приоритета одрживог развоја у Србији, посебно на подручју Парка природе „Голија“.

упоређивању и критичком разматрању различитих одрживих стратегија прилагођених специфичностима подручја, усмерених ка активирању ендемог развоја и успостављању ефикасне и одрживе руралне економије. Од посебног значаја су решења везана за успостављање склада између са једне стране, развоја пољопривреде и туризма и неугрожавања квалитета животне средине, са друге стране. Јасно презентирање теоријско – методолошког концепта одрживог развоја пољопривреде и туризма који имплицитно повезује више актуелних приоритета, такође је допринос ове дисертације. Може се

очекивати да ће научно практични резултати овог истраживања допринети обогаћивању литературе из дате области. Практичан допринос састоји се у пружању основа за усмеравање и унапређење развоја на одрживи начин и управљање одрживим развојем у области заштићених природних добара.

Кандидат је својом докторском дисертацијом испунио циљеве постављене приликом пријаве теме докторске дисертације и дао одређени научни допринос у области разматране проблематике.

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата мр Мирослава Мирковића, на основу напред наведених чињеница, позитивно оцењује ову докторску дисертацију. У том смислу, Комисија предлаже Наставно-научном већу Економског факултета у Нишу да прихвати извештај о оцени докторске дисертације мр Мирослава Мирковића под називом **Одрживи развој пољопривреде и туризма, са посебним освртом на могућности Парка природе „Голија“** и одобри њену јавну одбрану.

Ниш, јул 2014.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:

1. Др Снежана Ђекић, редовни професор Економског факултета у Нишу

2. Др Милица Вујичић, редовни професор Департмана за економске науке Државног универзитета у Новом Пазару

3. Др Соња Јовановић, ванредни професор Економског факултета у Нишу